

AD FONTES

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Na vydání sborníku se finančně podílely:

recenzenti: Prof. PhDr. Irena Korbelářová, Dr.
Mgr. Romana Rosová, PhD.

editor: Petr Tesař

autoři příspěvků: Branislav Dorko, Květoslav Growka, Pavel Hruboň, Karel Chobot, Lenka Chobotová, Bohdan Kaňák, Štěpán Kohout, Stanislav Kovářová, Petr Kozák, Zdeněk Kravar, Stanislav Lapčík, Marta Linzmajerová, Ladislav Míča, Irena Moravcová, Romana Němcová, Jitka Němečková, Jan Saheb, Hana Seichterová, Pavel Solnický, Jiří Šíl, Jan Štěpán, Petr Tesař, Jiří Vidlička, Eva Vojkovská

repro a fotografie: Branislav Dorko, Georg Guttmann (u příspěvku L. Míči), Květoslav Growka, Alice Komárková (u příspěvku R. Němcové), Jan Štěpán a Kateřina Bilová (v ostatních případech)

© Zemský archiv v Opavě, 2018

© Slezská univerzita, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2018

ISBN 978-80-7510-276-8

Obsah

Editorial / Petr Tesař	9
PhDr. Karel Müller a Slezská univerzita v Opavě / Rudolf Žáček	10
Karel Müller šedesátiletý / Jiří Úlovec	13
Výběrová bibliografie PhDr. Karla Müllera za léta 2008–2017 / Jan Saheb	15
Příspěvky:	
Kancelářské poznámky na originálech papežských listin Zemského archivu v Opavě od počátku pontifikátu Inocence III. do konce pontifikátu Řehoře XI. Drobný příspěvek k projektu „Censimento“ / Pavel Hruboň	26
Několik poznámek k rozdílům okruhů severoněmeckého a jihoněmeckého práva v českých zemích / Bohdan Kaňák	52
Kníže Bartoloměj Münsterberský o zbrojných konfliktech ve Slezsku let 1509–1513 / Petr Kozák	63
Císař Rudolf II. a Zlaté rouno mezi lety 1588–2018 / Hana Seichterová – Jan Štěpán	79
„Poslední století“ Tworkovských z Kravař / Jan Saheb – Pavel Solnický	85
Pečetí obcí plumlovského panství / Romana Němcová	110
Konfirmační listiny Nového Jičína v 18. století / Karel Chobot – Lenka Chobotová	137
Lenní dominium olomouckých arcibiskupů v roce 1782 / Stanislav Lapčík – Jitka Němečková	146

Opavské německé divadlo ve světle archivních pramenů / Marta Linzmajerová	176
Karl Müller, panský lékař na Hukvaldech / Stanislava Kovářová	186
Po kom se jmenuje Müllerův dům v Opavě? / Jiří Šil	198
Příspěvek k stavební historii mostů na okresních silnicích na Frýdecku od 2. poloviny 19. století do 20. let 20. století / Eva Vojkovská	210
MUDr. Augustin Mrha (1874–1950). Osudy ředitele věznice na Mírově, který se stal jejím trestancem / Jiří Vidlička	230
Deset dní na hranici. „Zpráva o českém teroru na podzim 1938“ / Irena Moravcová – Petr Tesař	240
Neobyčejný příběh obyčejného člověka (nejen nad stránkami deníku Paula Thalera) / Ladislav Míča	273
Soubor kondolencí opavskému vládnímu prezidentovi / Zdeněk Kravar	298
Poslední pošták z Frývaldova / Květoslav Growka	306
Franz Irblich a krnovská synagoga / Branislav Dorko	316
Nástup Antonína Veselého do čela českotěšínské apoštolské administratury dle písemných pamětí Mons. Otty Furcha / Štěpán Kohout	326

Po kom se jmenuje Müllerův dům v Opavě?

Jiří Šíř

Přestože je tzv. Müllerův dům v Opavě již od poloviny 20. let minulého století využíván Slezským zemským muzeem, drží si označení objektu své tradiční jméno, které odkazuje na jeho předchozí majitele.¹ Kdo však byl onen Müller nebo Müllerové? Otázka využití a obyvatel tohoto domu byla naposledy zevrubně reflektována v letech 2012–2013 jednak v souvislosti s výstavou *Opavský zámek: příběh neexistující památky*,² jednak v rámci přípravy rekonstrukce objektu Slezským zemským muzeem.³ V patrovém podsklepeném domě s valbovou střechou, umístěném v parkově upraveném prostoru bývalého hradebního valu a příkopu (a představujícím jedinou zachovalou budovu z areálu bývalého opavského zámku), bydlela od 70. let 19. století cca do roku 1924 rodina opavského advokáta a politika JUDr. Franze Müllera. Ten se narodil 28. května 1836 v městečku Vidnava na Jesenicku, kde byl jeho otec stejného jména řezníkem, matka Antonia pak dcerou tamního měšťana Antona Kneifela.⁴ Müller absolvoval opavské gymnázium a poté vystudoval práva na vídeňské univerzitě. Za počátek jeho veřejného působení můžeme považovat rok 1867, kdy byl na konci ledna zvolen slezským zemským poslancem za západoslezské venkovské obce.

Müllerův rodný kraj mu tedy pomohl zahájit politickou kariéru v zemském hlavním městě Opavě, které bylo přirozeně i lepším místem pro vykonávání praxe advokáta, než provinční Vidnava či Frývaldov (dnešní Jeseník). Advokátní praxi zahájil Müller v roce 1869⁵ a svou kancelář dle opavských adresářů provozoval na

1 Obdobně jsou pojmenovány i další objekty Slezského zemského muzea (dále též SZM): Palác Razumovských, Blücherův palác či Janottova vila. Viz výroční zprávy SZM na webu <http://www.szm.cz> [cit. 29. 1. 2018].

2 MÜLLER, Karel – MIKETOVÁ, Hana a kolektiv autorů: *Opavský zámek*, Opava: 2012.

3 KOUŘILOVÁ, Dana a kol.: *Stavebně historický průzkum: tzv. Müllerův dům v Opavě, Komenckého 8*. Opava – Ostrava 2013 (dále též *SHP Müllerova domu 2013*, uloženo v registratuře Slezského zemského muzea)

4 Zemský archiv v Opavě (dále též ZAO), fond: Sbirka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 3491, sign. Vi VIII 7 (narození 1813–1841). Zde uvedeno, že novorozenec pokřtěný jménem Franz přišel na svět 28. května 1836 v 10 hodin večer a byl pokřtěn druhého dne kolem 3. hodiny odpolední.

5 Dle městských adresářů bydlel v letech 1860 a 1864 v Opavě na Ostrožné ulici v domě č. 281

Horním náměstí č. o. 9, č. p. 211 (čtvrtý dům v jižní frontě domů počítáno od divadla, tj. na místě dnešního obchodního centra Slezanka, napravo od průjezdu při pohledu z náměstí).⁶

V roce 1870 byl Müller zemským výborem delegován do Zemské školní rady slezské v Opavě, ve které působil, s výjimkou let 1878–1884, až do roku 1897. Po ukončení působení v zemské školní radě byl opavský právník členem správní rady Rakousko-slezského pozemkového úvěrního ústavu, jehož se stal od roku 1900 až do své smrti ředitelem. V letech 1871–1873 byl Müller zemským sněmem delegován jako poslanec říšské rady ve Vídni.⁷

Franz Müller byl též dlouholetým sekretářem slezské advokátní komory, kterou vedl od roku 1869 jeho jmenovec Wilibald Müller,⁸ mající advokátní praxi v Opavě na Horním náměstí 55. Franz Müller byl nejprve jeho viceprezidentem (1905), posléze se po něm se stal v roce 1911 prezidentem profesního sdružení slezských advokátů.⁹

Až 7. ledna 1872, ve svých pětatřiceti letech, se opavský právník oženil s Annou Marcusovou (* 14. 5. 1854), pocházející z protestantské rodiny augsburského vyznání Hermanna Marcuse. Manželce bylo v době sňatku sedmáct let a pocházela dle údajů při sčítání opavského obyvatelstva z oblasti ruského záboru Polska, konkrétně z obce Szaki (zřejmě městečko Šakiai v dnešní Litvě nebo jedna z polských vesnic nesoucích jméno Žaki). V Opavě byla Anna Marcusová dle údajů zapsaných při sčítání obyvatelstva usazena od roku 1863. Otcovský souhlas se sňatkem nezletilé dcery dosvědčili otec ženicha Franz Müller a opavský advokát, pozdější opavský starosta, dr. Emil Rodler (1831–1887).¹⁰

Advokát Müller zřejmě bydlíště, které po něm bylo později pojmenováno, získal sňatkem, přestože zde byl městským adresářem zmíněn již v roce 1869. V domě

---

oficiál okresního finančního ředitelství Franz Müller, kterého ale nelze na základě dosavadních znalostí ztotožnit s právníkem Müllerem. Viz *Neustes Adressen-Buch für die k.k. schles. Landeshauptstadt Troppau und deren Vorstädte*, Opava, 1960, s. 11; též GROCH, Eduard: *Neustes Adressen-Buch für die k.k. schles. Landeshauptstadt Troppau und deren Vorstädte*, Opava, 1864, s. 35 – online v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> [cit. 29. 1. 2018].

- 6 V roce 1905 měl dle opavského adresáře dr. Müller do své kanceláře zavedenu telefonní linku č. 84, kterou po něm i s advokátní praxí zdědil jeho syn Otto. KRÁMER, Otto: *Vollständiges Adress-, Geschäfts- und Personal-Handbuch der Landeshauptstadt Troppau*, Opava, 1905, s. 20 – online v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> (přístup 29. 1. 2018).
- 7 ŠŮSTKOVÁ, Hana: Müller, Franz. In: *Biografický slovník poslanců slezského zemského sněmu v Opavě (1861–1918)*, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, s.74–75.
- 8 BALÍK, Stanislav a kolektiv: *Dějiny advokacie v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, Praha, 2009, s. 199–202.
- 9 Složení slezské advokátní komory uvádějí např. adresáře města Opavy, všechny přístupné online v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> (přístup 29. 1. 2018). Pro zajímavost připomeňme, že v Opavě působil kromě Franze a Wilibalda ještě další právník s příjmením Müller, a to JUDr. Johann Müller, uváděný městskými adresáři na Panské (dnes Masarykově) ulici 14, č. domu 390.
- 10 Vstup advokáta Franze Müllera jako příklad věkově nerovného sňatku ženicha středního věku s nezletilou dívkou uvedla ve své studii Andrea Pokludová. Viz POKLUDOVÁ, Andrea: Mezigenerační sociální mobilita vzdělaných občanů na přelomu 19. a 20. století v Opavě. *Historická demografie* 26, 2002, s. 117.

Stimmen-Zählungs-Liste.

Namen Eigenschaft, Wohnort	Zahl der erhaltenen Stimmen	Anmerkung
<p>Jean Desjourné Müller Direktionsbevollmächtigter an der Fabrik</p>	<p>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85</p>	<p>85 39 46</p>
<p>Jean Johann Brauk Gemeindevorsteher in Niedersargwitz</p>	<p>1, 2, 3, 4</p>	<p>4</p>
<p>Jean Blasius Joseph Reisk in Opatowitz</p>	<p>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24</p>	<p>24</p>
<p>Freiwahl von am 28. Febr. 1867.</p>		
<p>Jacob Reisk Joseph Reisk Josef Reisk</p>	<p>Johann Reisk Brauk von Niedersargwitz Joseph Reisk Anmerkung</p>	<p>Joseph Reisk Josef Reisk</p>

– Sčítací arch hlasů volitelů z venkovských obcí Jesenicka z 28. 1. 1867 – Franz Müller obdržel v nepřímé volbě 85 hlasů, jeho protikandidáti dohromady 28 hlasů. / ZAO, fond: Zemský výbor slezský, kart. 20, inv. č. 279.

– Původní bydlíště Franze Müllera a kancelář advokátů Franze a Otty Müllera na Horním náměstí č. 9 v domě č.p. 211, (později č. 197) na indikační skice tzv. stabilního katastru pro k.ú. Opava-město. / http://archivnimapy.cuzk.cz/skici/skici_slez/SI331/SI331_index.html [cit. 29. 1. 2018].

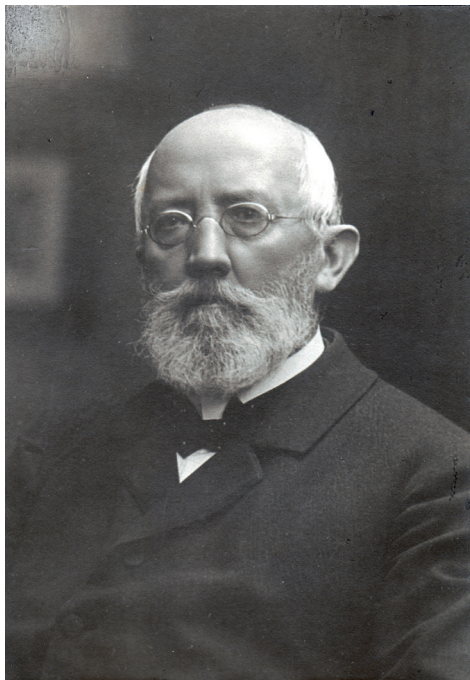
totiž přebýval Müllerův tchán Marcus, pokladník u opavského bankéře a podnikatele Carla Rudolfa Otty Schüllera¹¹ – a také manžel Wilhelmine (uváděna též zkráceně Minna), rozené Schüller. Dům nalezneme v tehdejších opavských adresářích pod označením Dolní náměstí 1b. V roce 1875 po určitou dobu pracoval v Müllerově advokátní kanceláři pozdější opavský starosta a zemský poslanec Emil Rochowski (1845–1908).

Při sčítání lidu v roce 1881 byl majitelem domu č. 1 s číslem popisným 86 uveden kníže Liechtenstein a obývali ho manželé Müllerovi s dcerou Hedwig (1872) a syny Wolfgangem (1874), Helmuthem (1875) a Ottou (1876).¹² Právě nejmladší

11 Carl Rudolf Otto Schüller (1828?–5. 3. 1870), syn inspektora Joachima Christiana Friedricha Schüllera, byl opavským bankéřem a podnikatelem. Do Opavy přišel jako dvacetiletý v roce 1848. V městských adresářích je pro 60. léta 19. století uváděn jako obyvatel domu č. 245 na rohu dnešní Ostrožné a Popské ulice (v současnosti Popská 25/1). V letech 1861, 1866 a 1869 byl Schüller zvolen do rady města Opavy. V dubnu 1867 stál bankéř spolu s dalšími osobami u zrodu firmy C. R. O. Schüller a spol. v Opavě, která se stala majitelkou železárny v Brance u Opavy. Angažoval se též ve výstavbě železnice mezi Opavou a Olomoucí a v projektu trati Opava – Fulnek – Trenčín, z něž byla později realizována pouze trasa do Hradce nad Moravicí. Viz PÍŠALOVÁ, Hana: *Angažovanost představitelů buržoazie a maloburžoazie v komunální politice města Opavy v letech 1850–1914*, Brno, 2006, s. 58 a 68; bakalářská práce dostupná na https://is.muni.cz/th/110397/ff_b/Bakalarska_prace.pdf [cit. 29. 1. 2018]. Viz též ZAO, fond: Krajský soud Opava, firemní spisy, kartony 164–165, sign. BI 95 (Branecké železárny, a.s., Opava). K Schüllerově angažovanosti v projektech železničních tratí viz PETR, Michal: *Nedostavěná železniční trať Opava – Fulnek 1873–74*. Brno 2007, dostupné na webu: <http://www.nedostavenatrat.estranky.cz/clanky/zeleznicni-spolky-a-konsorcia.html> [cit. 29. 1. 2018].

12 Státní okresní archiv v Opavě, fond: Okresní úřad Opava I (1756) 1850–1938 (1948), sčítací archy pro léta 1881–1921, vše přístupno v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> [cit. 29. 1. 2018], kartony 55–58 (1881), kartony 155–158 (1891), kartony 277–280 (1901), kartony 405–408 (1911), kartony 1583–1609 (1921).

– Podobizna právníka dr. Franze Müllera ve fotoalbu slezských zemských poslanců. / ZAO, fond: Zemský sněm slezský Opava, inv. č. 110 – publikováno v Digitálním archivu ZAO.

jmenovaný, JUDr. Otto Müller, se stal dědicem otcovy profese. Vystudoval práva a zdědil po Franzi Müllerovi bydliště, advokátní praxi i kancelář na Horním náměstí 9. Domácnost Müllerových obývaly dále vychovatelka Louise Schneiderreiter (správně Leiderreiter – viz dále, 1821) a kuchařka Emilie Thau (1856), obě původem z Pruska.

Při konskripci budov ve městě Opavě je v roce 1891 bydlištěm rodiny Müllerovy dům číslo 1 s adresou ulice U Zemského domu 10 (Landhausgasse). Kromě všech členů rodiny a guvernanky, uvedených při sčítání lidu v roce 1881, se mezi obyvateli „Müllerova domu“ nově objevují jména synů Herberta (1886) a Franze (1887) Müllerových. Dále je zmíněna tchyně Wilhelmine Marcusová, nová kuchařka Theresia Mrosek (1862) z pruského Slezska a posluhovačka Anna Wilscher (1861) z blízkého Hradce-Podolí.¹³ Po přečíslování opavských domů na začátku 20. století nalezneme budovu, v níž bydlela rodina Müllerova na adrese Liechtensteinova 8 s číslem popisným 396.

Roku 1901 uvádí soupis obyvatel Franze a Annu Müllerovy již jako majitele domu. Kníže Jan II. z Liechtensteinu (1840–1929) po demolici opavského zámku, která proběhla na přelomu let 1891–2, totiž věnoval rozsáhlé pozemky městu Opava k výstavbě spojovací silnice mezi Sněmovní ulicí a silnicí na Ostravu a Těšín. Bývalý dům zámeckého správce, nesoucí ve štítu letopočet 1726, byl po rozparcelo-

¹³ Z údajů sčítacího operátu k roku 1891 o místě narození a domovské příslušnosti vyčteme zajímavý fakt, že Müllerova tchyně Wilhelmine a guvernanka Luise Leiderreitter pocházely ze stejného města Pillkallen (dnes Dobrovol'sk v kaliningradské oblasti Ruské federace) spadající administrativně pod Gumbinnen (dnes Gusev) a patřící tehdy do provincie Východní Prusko.

vání areálu prodán Müllerovým.¹⁴ „Müllerův dům pak převzal čestné číslo popisné 1 od zaniklého zámeckého objektu. V jeho těsné blízkosti byla pak v letech 1893–1895 vystavěna nová budova Slezského zemského muzea. Je možné, že i hodnota bývalé budovy liechtensteinských hejtmanů coby posledního pozůstatku areálu opavského zámku byla jedním z důvodů, proč nebyly realizovány po roce 1903 plány na přístavbu muzejní budovy, počítající s demolicí Müllerova domu a zasypání pozůstatku hradebního příkopu u něj.¹⁵

V roce 1911 bydlí v domě Franz a Anna Müllerovi, Otto Müller s manželkou Wilhelmine, farmaceut Franz Müller ml., c. k. sekretář ve Vídni a syn Müllerových Wolfgang; posluhovač Franz Schwarz (1867) a služebná Marie Winkler (1884). Majitelem domu je Otto Müller.

Téhož roku 29. listopadu v půl sedmé ráno zemřela Müllerova manželka Anna na nádor a byla pohřbena 1. prosince téhož roku evangelickým farářem Haasem. Sám Franz Müller zemřel 13. ledna 1915 ve svém domě na Liechtensteinově ulici 8 v Opavě na „Altersschwäche“¹⁶ a byl pohřben 15. 1. 1915 zdejším evangelickým duchovním Martinem Haasem¹⁷ se svolením opavského římskokatolického farního úřadu u kostela sv. Ducha.¹⁸ Důvodem protestantského obřadu byla zřejmě skutečnost, že ačkoliv byl Müller římským katolíkem, chtěl být pohřben se svou manželkou augsburského vyznání. Také Müllerovy děti a tchán s tchyní byli protestanty. Navíc je, jak uvádíme výše, u rodiny Müllerovy manželky patrná silná vazba na významného podporovatele opavské evangelické církve Carla Rudolfa Ottu Schüllerera.¹⁹ Kromě toho starší bratr seniora opavské církve Martina Haaseho Theodor Karl Haase (1834–1909) byl Müllerovým dlouholetým politickým spojencem²⁰ a hlavou

14 KOUŘILOVÁ, Dana a kol.: *SHP Müllerova domu* (2013), s. 11; GRÜNER, Gregor – PUCHNER, Ferdinand: *Gemeinde-Verwaltung der Landeshauptstadt Troppau in den Jahren 1884–1895*, Opava: Město Opava, 1902, s. 303–304. Viz též text Pavla Šopáka in: MÜLLER, K. – MIKETOVÁ, H. a kol.: *Opavský zámek*, s. 19.

15 ŠOPÁK, Pavel: Návrh dostavby výstavní budovy Slezského zemského muzea v Opavě roku 1903. *Vlastivědné listy* 22, 1996, č. 2, s. 33–34.

16 Tj. „sešlost stáří“. Viz též následující poznámku.

17 ZAO, Sběrka matrik Severomoravského kraje, matrika zemřelých při evangelické faře a. v. Opava 1888–1915, sign. ES II 7 – přístupná v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> [cit. 13. 1. 2018].

18 ZAO, Sběrka matrik Severomoravského kraje, matrika zemřelých při římskokatolické faře sv. Ducha v Opavě 1899–1915, sign. Op II 59, inv. č. 8459 – přístupná v Digitálním archivu ZAO na webu <http://digi.archives.cz/da/> [cit. 29. 1. 2018]. Tato matrika uvádí jako příčinu úmrtí F. Müllera zápal plic a poznamenává, že k umírajícímu nebyl přivolán katolický kněz a byl pohřben evangelickým pastorem.

19 O Schüllerově klíčové roli v konstituování evangelické náboženské obce v Opavě referuje Olga GEBAUEROVÁ: *Evangelická církev v Opavě 1864–1918*. In: *Opava: Sborník k dějinám města* 4, Opava 2004, s. 34–35. Viz též HAASE, Theodor: *Grabrede, gehalten bie der Beerdigung des Herrn C.R.O. Schueler in Troppau am 8. Maerz 1870*, Opava 1870 (separátní otisk z *Troppauer Zeitung* č. 56, 9. 3. 1870, dle stenografického záznamu – vydáno k podpoře výstavby evangelického kostela v Opavě).

20 Theodor Haase byl poslancem slezského zemského sněmu v letech 1870–1902, poslancem říšské rady 1873–1905, doživotním členem panské sněmovny ve Vídni od roku 1905. V letech 1870–1907 Haase zasedal i v zemské školní radě slezské. Viz ŠŮSTKOVÁ, H.: *Biografický slovník poslanců*, s. 41–43.

slezských protestantů.²¹

Tím se nepřímou dostáváme od otázek bydlení, rodiny, profesí a příbuzenských vztahů k veřejné politické činnosti Franze Müllera. Stručně řečeno, nebylo většího nepřítele českých národně emancipačních snah ve Slezsku. Tím, že s Theodorem Haasem a dalšími osobami po tři desetiletí určovali germanizační politiku ve Slezsku, vysloužila si jejich mocenská klika označení „vedlejší zemská vláda“. Jádrem tohoto mocenského uskupení byli němečtí členové zemského výboru slezského, kteří uplatňovali svůj zásadní a místy až výhradní vliv na zemské prezidenty ve Slezsku. Výsledkem tohoto působení byla cílená a úspěšná germanizace rakouského Slezska dle pruského vzoru po stránce ekonomické, sociální i kulturní. Po dobu aktivního působení Franze Müllera v politice se však několik prezidentů snažilo vymknout výhradnímu vlivu „vedlejší zemské vlády“. Relativně úspěšní byli zejména ti, kteří rozuměli česky či polsky a nebyli odkázáni na interpretaci sněmovních referentů. Takto jsou vzpomínáni např. Olivier markýz Bacquehem (1847–1917, zemským prezidentem ve Slezsku 1882–1886) nebo Carl Jäger (1836–1920, ve funkci 1889–1894).²²

Jestliže 70. léta 19. století, za doby vlády zemského prezidenta Alexandra von Summera (1820–1882, ve funkci 1870–1882), byla zlatým věkem germanizující politiky ve Slezsku, od 80. let si Franz Müller a jeho političtí spojenci museli zvykat na první trhliny ve „slezském míru“, tedy v neomezené moci německví nad zemí slezskou. Nejprve bylo v roce 1883 přes vytrvalý odpor „vedlejší zemské vlády“ zřízeno soukromé české gymnázium v Opavě vzdálené pouze přes ulici od sídla zemského sněmu. Ředitel gymnázia Vincenc Prasek (1843–1912) si českým politikům vytrvale stěžoval na šikanu ze strany města Opavy a zemské školní rady, ve které slezští Češi neměli své zastoupení. V počátcích gymnázia byl zemským školním inspektorem pro střední školy také Müllerův spolužák Filip Klimscha (1834–1891, inspektorem 1885–1891), u nějž panovala oprávněná obava, že bude ve svých úsudcích a činech německými nacionalistickými politiky ovlivňován. Prasek ve svých relacích pro poslance říšské rady ve Vídni a pro své nadřízené ve vedení Ústřední matice školské označoval Franze Müllera za hlavu protičeské agitace a vlastního původce diskriminačních předpisů a rozhodnutí vydávaných zemskými úřady a sněmem.²³ V roce 1887 psal Prasek např. jednomu z vůdců české politiky ve Vídni Františku Ladislavu Riegrovi, že: „zemský inspektor jest zásadní odpůrce českého gymnázia, čili jedním slovem c. k. fakcios, který nemá v celičké Opavě důvěrnějšího přítele nad vůdce nationalův, který za výbor zemský zasedá v zemské školní radě a se prohlásil při otevření gymnasia, že je musí zničiti (míněn dr. Müller – pozn. aut.).

21 O vztahu bratrů Haasových k Opavě a tamní protestantské komunitě viz GEBAUEROVÁ, O.: *Evangelická církev*, s. 34–40.

22 K tématu „druhé zemské vlády“ viz též ŠÍL, Jiří: Opavští Němci v úloze «druhé zemské vlády» - kauza českého matičního gymnázia. In: *Opava: sborník k dějinám města 7*, Opava 2010, s. 5–8.

23 Tamtéž. Viz blíže Praskovy relace mladočeskému poslanci říšské rady Karlu Adámkovi v ZAO, fond: Prasek Vincenc, kart. 2, inv. č. 37. Zprávy pro zřizovatelku školy jsou v Národním archivu v Praze, fond Ústřední matice školská, k. 404–406. Agenda zemské školní rady pro české gymnázium je uložena v ZAO, Zemská školní rada slezská Opava, kart. 525.

Gemeinde-Matrik.

Haudersdorf - 1911
Haudersdorf - 1911 Müller

No.	Name	Geburts-		Relig.	Ehe-	Stand	Dienst	Gemeinde	Aufenthalts-	Eigentum	Bürgerlichkeit	Bürgerlichkeit	Anmerkung
		Ort	Jahr										
1	Aller	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
2	Gottin	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
3	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
4	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
5	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
6	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
7	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
8	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
9	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
10	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
11	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
12	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
13	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
14	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
15	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
16	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
17	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
18	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
19	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	
20	Hahn	1876	1876	ev.	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	1876	

– Sčítací operát z roku 1911 pro byt č. 1 v Müllerově domě v Opavě. / SOKA Opava, fond: Okresní úřad Opava I, kartony 405–408, inv. č. 1410 – publikováno v Digitálním archivu ZAO.

[...] Pro české gymnasium zasedá vedlejší zemská školní rada v Café Hansel. „Keine Gerechtigkeit, ja auch nicht Billigkeit“²⁴ proslovil ctihodný muž, jenž zasedá v zemské školní radě. [...] Poměry se mohou napravit jen změnami v osobnostech, a my máme vedlejší vládu skutečně: kde v kterém úřadě císařském se něco šoustne, všecko ví dr. Müller, vůdce nationalů. [...] Ten děsný boj pod vodou vedený ve Slezsku začíná být mnoho žalostný.“²⁵ O rok později píše Prasek opět Riegerovi: „Nejsmutnější přitom jest, že v zemské školní radě za nynějšího praesidenta, jinak velice hodného pána (míněn Franz hrabě Merveldt²⁶ – pozn. aut.), zavládla vedlejší vláda Dra. Fr. Müllera jako bylo za [za zemského prezidenta] Summra. A nejdůvěrnějším přítelem jeho jest insp. Klimscha, ačkoli zmíněný Müller jest tak zarytý Prusák, že za poslední návštěvy J. V. [císaře Františka Josefa I.] v Opavě ujel do Pruska. Klimscha nepožívá u nás ani nejmenší důvěry. Usněšeno mezi námi, proti němu v „Politice“ vystoupiti, neboť stojí ve službách zuřivého advokáta, nikoli ve službách nestranné vlády.“²⁷ Po smrti Klimschy 20. února 1891 a konání

24 „Žádnou spravedlnost, ani žádnou slušnost“.

25 ZAO, fond: Prasek Vincenc, kart. 8, inv. č. 785, fotokopie dopisu V. Praska F. L. Riegerovi z 25. 5. 1887.

26 Franz hrabě Merveldt žil v letech 1844–1916, zemským prezidentem ve Slezsku byl v letech 1886–1889. Poté byl mistodržícím v rakouském Linci a Innsbrucku. Viz heslo Franz von Merveldt https://de.wikipedia.org/wiki/Franz_von_Merveldt [cit. 29. 1. 2018].

27 ZAO, fond: Prasek Vincenc, kart. 8, inv. č. 785, fotokopie dopisu V. Praska F. L. Riegerovi

prvních maturit na českém gymnáziu v červenci se na přelomu listopadu a prosince 1891 udála zřejmě nejvyhrocenější série incidentů, kdy byla 28. a 29. 11. vybita okna gymnazijní budovy a 5. 12. byla oknem vstřelena do jedné z gymnazijních tříd kulka. Podle Praskovy relace Ústřední matici školské stál střelec v protější zahradě Müllerova domu. Aby byla záležitost úřady vyšetřena, žádal ředitel gymnázia o publikování zprávy v pražských německy vycházejících novinách „Politik“ s tím, že při jmenování dr. Müllera je nutno počítat s možnou žalobou.²⁸

Na začátku 90. let 19. století získaly neněmecké národnosti díky hlasům slezského venkova postupně šest poslaneckých mandátů z celkových jedenatřiceti na slezském zemském sněmu. Hlavou české politické reprezentace v Opavě byl advokát František Stratil (1849–1911), který byl na půdě sněmu obdobně výřečným a obratným debatérem jako Franz Müller. Způsoby jednání německé většiny na slezském zemském sněmu zpopularizoval v české společnosti mimo Slezsko sérii relací na začátku roku 1894 dopisovatel pražských Národních listů Ignát Hořica (1859–1902).²⁹

Takto Hořica popsal sněmovní poměry v Opavě v lednu 1894: „*Co se vlastně stalo, že Müller a Haase jsou tak podrážděni? Ptal by se bedlivý pozorovatel, zákulisí neznaný. Ano, stalo se něco velkého: neobmezená moc vedlejší vlády jest zlomena. Dr. Demmel³⁰ je mrtev a dr. Müller a dr. Haase nevládnou Slezskem, jak tomu bylo až do nedávna. Ano, do nedávna byla c. k. zemská vláda v Opavě výkonným orgánem soukromé zemské vlády. Před sebou míval zemský prezident trojtíhodný obličej pana Haasa s krkavčím hlasem, za sebou rudého pana dra. Rochowanského, vpravo pana dra. Demmla, vlevo zlostného pana dr. Müllera. K uším a na oči zemské vlády se nedostalo nic, co by nebylo šlo rukama některého z těchto pánů. [...] Ale už za úřadování markýze Bacquehema sem a tam prorazil paprsek pravdy temný kruh poručníků zemské vlády. Jedna lež vyšla najevo, za ní druhá, třetí, markýz Bacquehem uměl česky, zeptal se na to či ono a když odcházel z Opavy, bylo mu všelicos jasno. [...] Zemský prezident dr. Jäger nechce a nechce poslouchat. Z toho ta podrážděnost pana Haasa, Müllera a Benjamína Rochovanského. Jindy se 'vedlejší vláda' sešla v kavárně a tam kula osudy země slezské. Už to přestalo. Už není zákonem slovo Haasovo ani Müllerovo. [...] Jako*

---

z 27. 4. 1888.

28 Národní archiv v Praze, fond: Ústřední matice školská, karton 404, dopis Vincence Praska spolkovému výboru z 8. 12. 1891. Zpráva skutečně vyšla v *Politik*, roč. 30, 14. 12. 1891, s. 3 pod titulkem „Troppau: Kein deutsches Fest ohne Fensterzerstrümmerung im böhmische Gymnasium“. Vybíjení oken v budově gymnázia dává článek do souvislosti s oslavou založení turnerského spolku. Střelba do oken gymnázia 5. 12. rozbila dvě okenní tabulky a střelec stál „u domu zarputilého nepřítele ústavu“.

29 Hořica se slezské otázce věnoval i v další publicistice. Uvedme např. HOŘICA, Ignát: *Pamatujte na Slezsko! úvahy a fejetony*. Praha, 78 s. nebo TÝŽ: *Obrázky ze Slezska*. Opava, 1896, 94 s.

30 JUDr. Johan Demel, rytíř z Elswehru, rakouský advokát a politik německé národnosti, poslanec slezského zemského sněmu 1861–1892, v letech 1861–1865 a 1867–1892 poslanec Říšské rady, starosta Těšína. Viz ŠUSTKOVÁ, Hana: Demel von Elswehr, Johann. In: *Biografický slovník poslanců*, s. 27–28.

by Němci neměli pět šestin hlasů na sněmě slezském.³¹

Hořica se dále v Národních listech na základě výroku „proces germanizační nezadržíte“ proneseném Franzem Müllerem ve sněmovní debatě o školství vůči českým a polským poslancům zamyslel nad tehdejší stavem germanizace Slezska. „Uvážíme-li dosavadní poměry ve Slezsku, není ve výkřiku pana dra Müllera příliš mnoho přepjaté žádostivosti. Města slezská jsou až na dvě, tři výjimky německá. [...] Nutno prohlásiti, že slezští Němci jsou právě tak neúporní, čilí a podnikaví obchodníci, průmyslníci a živnostníci jako národovci. [...] Mají tudíž Němci slezští všechno v rukou svých: školství, úřady i peníze.“³²

Jaké byly další osudy bydliště Franze Müllera po jeho úmrtí? Sčítací operát uvádí v roce 1921 jako adresu Müllerova domu nově přejmenovanou ulici Jana Amose Komenského 8, kde v jednom bytě bydleli právník Otto Müller, jeho manželka Wilhelmine Müller (1878) a služebná Anna Raab (1901). V druhém bytě pak kadeřník Rudolf Müller (1894) z Mnichova u Vrbna pod Pradědem, jeho manželka Marie Müller (1892) a jejich syn Rudolf Müller (1920). Ve třetí bytové jednotce pak farmaceut Franz Müller (1887) s manželkou Else (1889). V roce 1924 pak zde dle opavského adresáře žili právník dr. Otto Müller a kadeřník Rudolf Müller. Dům byl v roce 1925 odprodán zemi Slezské prostřednictvím zemské správní komise a poskytnut Slezskému zemskému muzeu s podmínkou, aby sloužil veřejnosti. Původně plánovaná muzejní knihovna v něm zřejmě nebyla nikdy zřízena, přestože dům byl pro ni původně adaptován.

V roce 1927 proběhla celková rekonstrukce domu a parková úprava okolí, do nějž byly umístěny barokní sochy darované muzeu knížetem Liechtensteinem ze zámku v Branticích na Krnovsku.³³ O rok později pořízený soupis realit v majetku země Slezské v Opavě uvádí u nově převzatého objektu Zemského muzea název „Müllerova realita“.³⁴ Budova byla vybavená elektrickým světlem, plynem, vodovodem a kanalizací.

V domě bylo nakonec zřízeno a v roce 1928 otevřeno tzv. legionářské muzeum, tedy opavská pobočka Muzea památek národního odboje.³⁵ Apoštol germanizace Franz Müller se toho naštěstí nedožil. Bylo jistě ironické, že v domě, nesoucím jméno zatvrzelého nepřítele všeho českého, bylo zřízeno muzeum, oslavující armádu, která vybojovala samostatný československý stát. V roce 1938 bylo legionářské muzeum zrušeno a ulice po dobu války přejmenována opět na Liechtensteinovu. Dům využívalo fotografické a archeologické oddělení Říšského župního muzea,

31 -ica (HOŘICA, Ignát): Zasedání sněmu slezského. *Národní listy* 34, 1894, č. 10, 11. 1. 1894, s. 2.

32 -ica (HOŘICA, Ignát): Proces germanizační nezadržíte (V Opavě, dne 12. ledna). *Národní listy* 34, 1894, č. 13, 14. 1. 1894, s. 3.

33 KOUŘILOVÁ, Dana a kol.: *SHP Müllerova domu* (2013), s. 12–15. K rekonstrukci Müllerova domu blíže ZAO, fond: Zemský stavební úřad Opava, kart. 23, inv. č. 224 (fond reinventarizován v roce 2016).

34 ZAO, fond: Zemský stavební úřad Opava, inv. č. 2, soupis a ocenění nemovitostí v majetku země Slezské (1928).

35 ZAO, fond: Zemské muzeum Opava, kart. 1, inv. č. 6.

byla zde i stolařská a knihvazačská dílna.³⁶ Po válce zde vznikly restaurátorské dílny a depozitáře znovu obnoveného zemského muzea. Poté zde sídlilo až do poslední rekonstrukce archeologické oddělení Slezského (zemského) muzea.³⁷

* * *

Nach wen wurde das Haus Müller in Opava genannt?

Im Beitrag erklärt der Autor den Ursprung der Benennung „Haus Müller“, die traditionell für ein Objekt des Schlesischen Landesmuseums in Opava, neben dem historischen Ausstellungsgebäude, genutzt wird. Er schildert die Schicksale der Bewohner dieses Hauses von den 1860er Jahren bis zu seinem Abkaufe durch das Schlesische Landesmuseum in der Mitte der 1920er Jahre. Die Aufmerksamkeit widmet er vor allem dem Rechtsanwalt und Politiker Dr. Franz Müller und seiner öffentlichen Wirkung in Opava zugunsten der deutschen Nationalpolitik in Schlesien. Kurz wird auch die spätere Nutzung des Hauses Müller unter der Verwaltung des Schlesischen Landesmuseums erwähnt.

* * *

---

36 ZAO, fond: Říšské župní muzeum Opava, karton 20, inv. č. 360; kart. 21, inv. č. 380.

37 V letech 1963–1964 proběhla generální oprava objektu a v letech 1984–1985 generální oprava střechy a omítek. V současnosti probíhá po vystěhování archeologické podsbírky již několik let zásadní rekonstrukce objektu spojená s důkladným stavebně-historickým, dendrochronologickým a archeologickým průzkumem domu a jeho okolí. KOUŘILOVÁ, Dana a kol.: *SHP Müllerova domu* (2013), s. 16–17.

Troppau. Museums - Park.

– Podoba Müllerova domu po odkoupení Slezkým zemským muzeem a instalaci barokních soch z Brantic v upraveném zahradním parteru objektu. / SZMO, fotografické pracoviště, sign. FP 9956.